

II PANGASEKTORI STABIILSUS JA RISKID

Pangaturu strateegiline areng

Eesti finantssektori struktuuris on pangasektor selgelt ülekaalus – pankade finantsvarad moodustasid märtsi lõpus 124% SKPst (vt joonis 1). Pangasektorile järgnevad börsiaksiad (22% SKPst) ning liising (16% SKPst). Viimase poole aasta jooksul majanduses toimunud kohandumisprotsesside ja rahvusvahelise turu arengu tõttu on finantssektori varad suhtena SKPsse vähenenud.

2008. aasta I kvartali lõpus tegutses Eesti pangaturul seitse krediidiasutuse tegevusloa saanud ettevõtet, kaheksa välisriigi krediidiasutuse filiaali ning 190 piiriülest teenusepakkujat. Piiriüleseid teenusepakkujaid on ligikaudu 20 enam kui pool aastat tagasi.

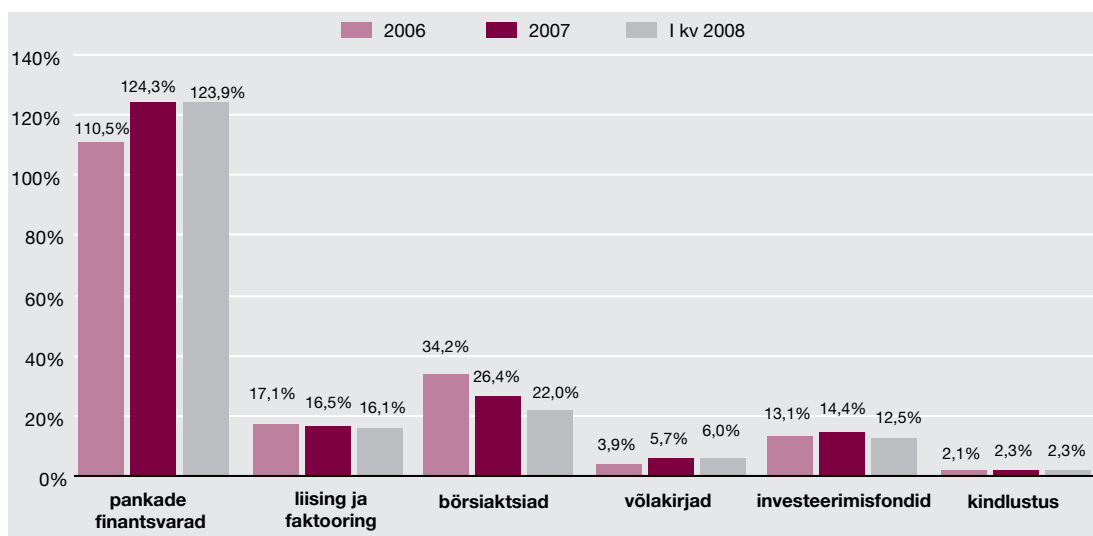
Viimase poole aasta jooksul lisandus turule kaks välisriigi krediidiasutuse filiaali – Allied Irish Banks PLC Eesti Filiaal ning AB Bankas Snoras Eesti filiaal. Turult lahkus Siemens Financial Services AB Eesti filiaal. Lisaks võttis Sampo Panga omanikpank Danske 2008. aasta I kvartalis vastu otsuse muuta

Sampo Pank tütarettevõttest välisriigi krediidiasutuse filiaaliks. Otsus jõustub 2008. aasta suvel. Kui 2008. aasta kevadel on välisriigi krediidiasutuste filiaalide käes umbes 14% turust, siis pärast Sampo Panga filiaaliks muutumist moodustab filiaalide turuosa üle veerandi Eesti pangaturust.

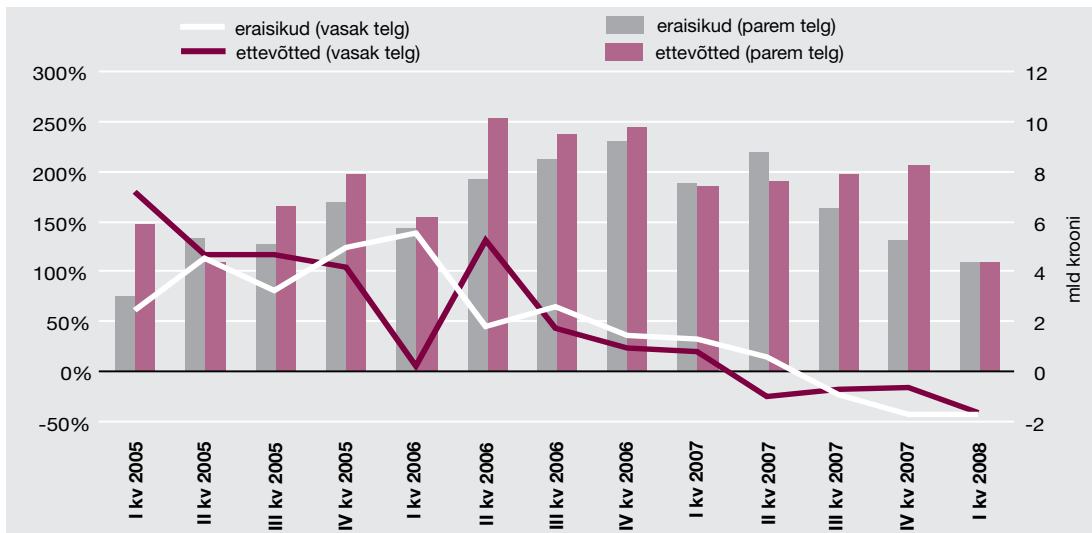
Vaatamata uutele turuosalistele ei muutunud turuosade jaotus viimase poole aasta jooksul kuigi palju. Esimese kvartali lõpus jagunes nelja suurema turuosalise vahel 95% Eestis väljastatud laenude ja liisingfinantseerimise kogumahust, kusjuures kaks suuremat turuosalist hõivasiid 71% turust (pool aastat tagasi ligi 73%). Väliskrediidiasutuste filiaalide või mitteresidentsete finantsgruppide kontrolli all olevate krediidiasutuste varad moodustasid ligikaudu 100% Eestis tegutsevate pankade koguvaradest.

Varade kvaliteet

Finantseerimisportfellide **kasvutempo** on viimase aasta jooksul märgatavalt aeglustunud. Kui 2007. aasta märtsis suurenesid finantseerimisportfellid aastaga 48% võrra, siis 2008. aasta märtsis oli vas-

Joonis 1. Finantssektori varade osakaal SKPs

Joonis 2. Kvartali jooksul lisandunud laenumaht ja muutus võrreldes eelmise aasta sama kvartaliga

tav näitaja 25%. Kvartali jooksul lisandunud laenumaht moodustas 2008. aasta I kvartalis umbes 58% 2007. aasta I kvartalis lisandunud mahust.

intressirisk ja sellest tulenev potentsiaalne laenu-teenindamiskulu on väikese majanduse valuutas suurem.

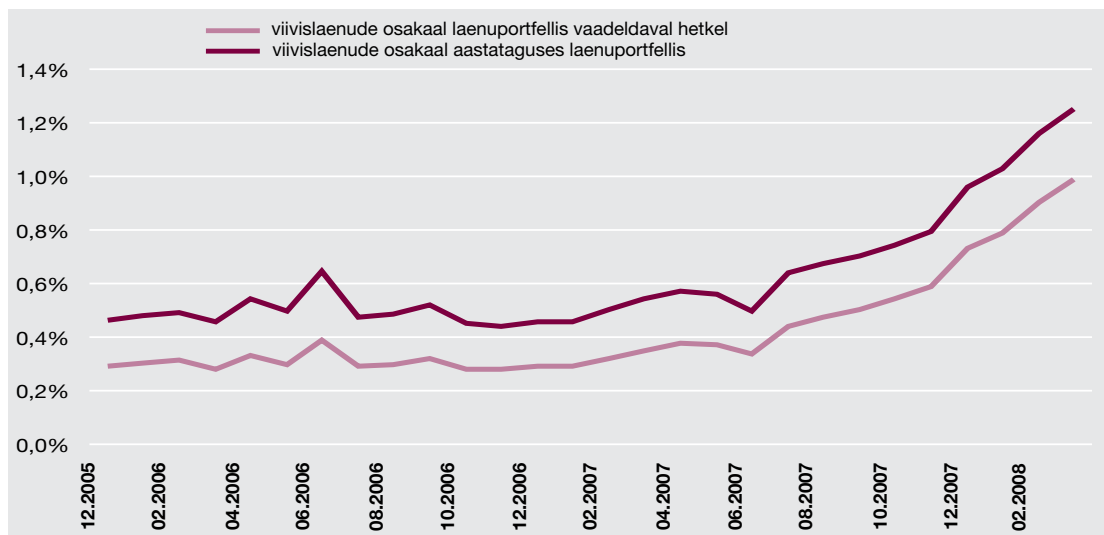
Eesti reaalsektori laenujäägist moodustasid **välisvaluutalaenu** (millest enamik on väljastatud eurodes) 2008. aasta I kvartali lõpus 80%. Eurolaenu osakaal ettevõtete laenu hulgas on viimase aastaga mõnevõrra (5%) kasvanud. Välisvaluutalaenu suur osatähtsus ei ole aga finantsstabiilsuse mõistes probleemiks, kuna

- laenu on võetud valuutas, millega on seotud Eesti krooni kurss;
- Eesti kroon kuulub vahetuskursimehhanismi ERM2 raamistikku ning tulevikus eurole üle minnes lähtutakse keskkursist;
- loomuliku kursiriski kaetus tuleneb sellest, et majandusagentide sissetulekutase (iseegi kui nad töötavad suletud sektoris) sõltub majanduse võimest teenida tulu eurodes;
- majanduslikult on majandusagentidel odavam ja vähem riskantne võtta laenu eurodes, kuna

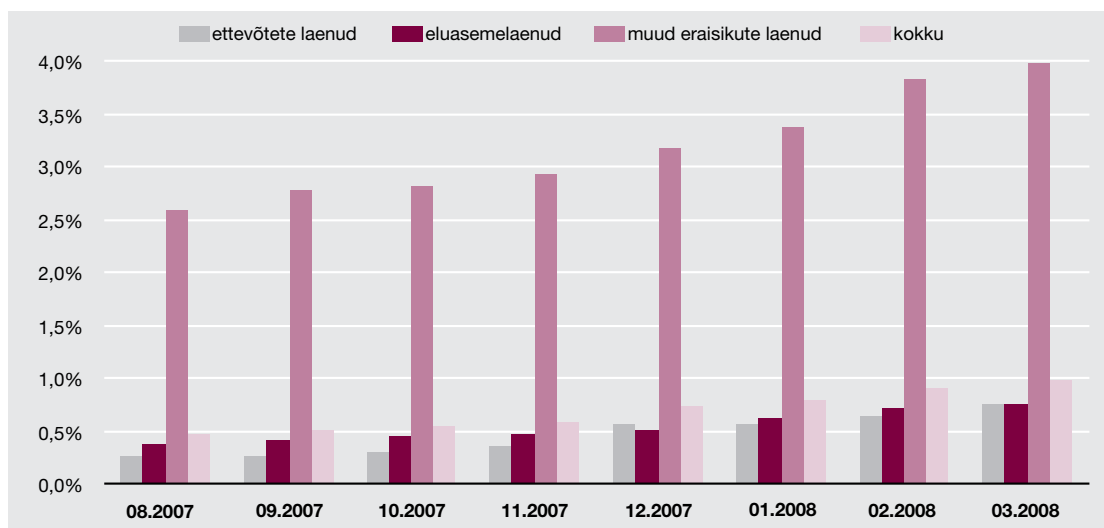
Reaalsektorile väljastatud laenu **tagatiste** struktuur ei ole vaadeldaval perioodil kuigivõrd muutunud. Ainukese märkimisväärse muutusena võib välja tuua väärtpaberi tagatisel väljastatud laenu suurenenud osakaalu ettevõtete laenu hulgas. Kui 2007. aasta märtsis moodustasid väärtpaberi tagatisel väljastatud laenu 3,2% ettevõtete laenuportfelli, siis 2008. aasta märtsis oli vastav näitaja 4,6%.

Tulenevalt majandusolukorra karmistumisest ja tõusvatest intressimäärade on **viivislaenu** maht ja osakaal laenuportfellis viimase aasta jooksul oluliselt suurenenud. Kui 2007. aasta märtsis oli üle 60 päeva viivises olevate laenu osakaal 0,35% laenuportfelli, siis 2008. aasta märtsis oli see näitaja 0,99% (vt joonis 3). Viivislaenu osakaalu kasvu mõjutab käesoleval perioodil suuresti ka finantseerimisportfelli kasvu aeglustumine.¹

¹ Kuna uute laenu viivisesse jäämine võtab aega, on ka laenuportfelli aeglasem kasv üheks oluliseks teguriks viivislaenu osakaalu suurenemisel.

Joonis 3. Üle 60 päeva viivises olevate laenu osakaal laenuportfellis

Joonis 4. Viivislaenu jaotus laenuportfellis

Sektorite lõikes on üle 60 päeva viivises olevate laenude osakaal laenuportfellis 2008. aasta märtsis kõige suurem (4%) eraisikute muuks kui eluaseme soetamiseks võetud laenude puhul (vt joonis 4). Samas moodustavad ligi 61% eraisikute viivises olevatest tarbimislaenudest ühe süsteemselt mitteilulise institutsiooni välja antud laenud. Teistel krediitiasutustel on viivises olevate tarbimislaenude osakaal tunduvalt väiksem.

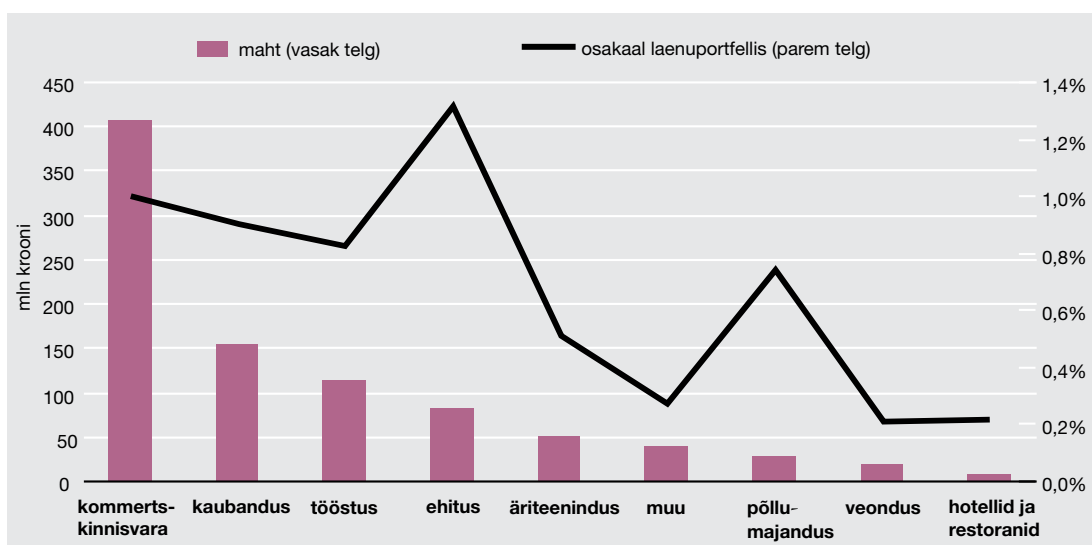
Ettevõtete laenuportfellis oli üle 60 päeva viivises olevate laenude osakaal märtsi lõpus 0,75%. Protsentuaalselt oli kõige enam viivislaene ehitussektoril, mahult aga kommerts-kinnisvara sektorile väljastatud laenude hulgas (vt joonis 5). Kui ettevõtete viivislaenude kogumaht on aastaga suurenenud 3,5 korda, siis viivises olevate kommerts-kinnisvara laenude maht on viimase aastaga kasvanud ligikaudu 8 korda.

Kuna surve keskmistele hindadele **eluasemeturul** eeldatavasti püsib (vt ka *Eluasemelaenud*), siis on kinnisvaraettevõtete raskustesse sattumist oodata ka edaspidi. Lähiaastail on valmimas ka rekordiline

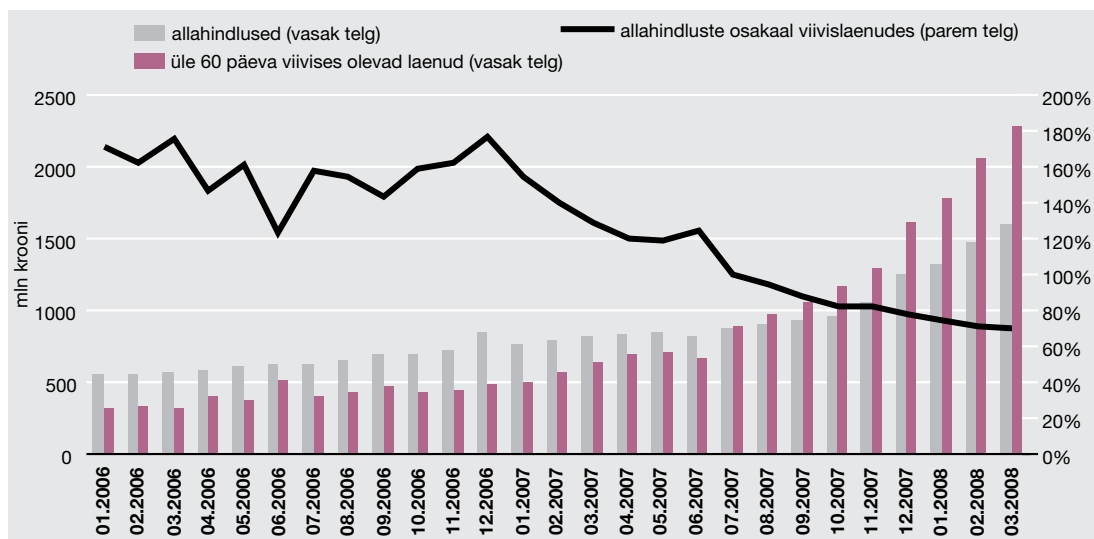
maht uusi büroopindasid, mille väljarentimine muutub varasemast suurema ebakindluse tõttu keerulisemaks. Samas on kontoripindade rajamisega seotud valdavalt suured ja pikaajalise kogemusega kinnisvaraarendajad ning büroopindade rahastamiseks antavate laenude maht on pankadel suhteliselt piiratud.

Viivislaenude mahu suurenemisele viitab ka laenude ümberklassifitseerimine pankade poolt. Kui eraisikutele väljastatud laenude osakaalud erinevates klassides („korras” kuni „lootusetud”) on viimase aasta jooksul püsinud võrdlemisi stabiilsed, siis ettevõtete puhul on probleemsete laenude (klassid „erivaatluse all”, „kahtlased”, „kardetavad”, „lootusetud”) osatähtsus suurenenud aastatagusest 13,7%lt 19%ni.

Provisjonid ehk laenukahjumite kattereserv suhtena üle 60 päeva viivises olevate laenude mahtu on viimase aasta jooksul märkimisväärselt vähenenud. Eelmise aasta märtsis moodustasid provisjonid 129% viivislaenudest, 2008. aasta märtsis aga 70,3% (vt joonis 6). Eelkõige on vähenenud

Joonis 5. Ettevõtete viivislaenud sektorite lõikes seisuga 31. märts 2008

Joonis 6. Viivislaenu ja allahindlused

üldprovisjonide osakaal, mis on osaliselt tingitud raamatupidamislikest muutustest. Spetsiifilised provisjonid² moodustasid eelmisel aastal 63,5% provisjonide kogumahust; 2008. aasta märtsis oli vastav näitaja 70,7%.

Pangagruppide koondarvestuses on laenuportfelli suhtes tehtud provisjonide osatähtsus suurenenud. Esimese kvartali lõpus moodustas laenukahjumite kattereserv 0,73% pangagruppide koondportfelist (2007. a I kvartalis 0,67%). Samuti on suurenenud üle 60 päeva viivises olevate laenu osatähtsus pangagruppide finantseerimisportfellis. 2006. aasta detsembris moodustasid viivislaenu 0,31%, 2007. aasta detsembris aga 0,56% laenuportfelist.

Pangagruppide koondarvestuses tehtud provisjonid olid üle 60 päeva viivises olevate laenu mahust küll 30% suuremad, kuid aastatagusega võrreldes

on viivislaenu kaetus provisjonidega märgatavalt vähenenud.

Kapitali adekvaatus

2008. aasta 1. jaanuaril muutus uuendatud riskitundlikum kapitali adekvaatsuse arvutamise raamistik (Basel II) kohustuslikuks kõikidele Eestis tegutsevatele krediitiasutustele. Enne uue korra rakendamist tehtud kvantitatiivsed mõjuanalüüsid näitasid, et riskivarad võivad uue korra rakendumisel märkimisväärselt väheneda. Kuigi Eestis on tavapärase 35% asemel eluasemelaenu riskikaaluks kehtestatud 60%, on uue korra esimesed kuud nende analüüside tulemuste paikapidavust kinnitanud.

Eestis tegutsevad krediitiasutused rakendavad kapitalinõuete arvutamisel lihtsamaid lähenemisi. Riskivarade muutused pärast uue korra rakendamist on toodud järgnevas tabelis.

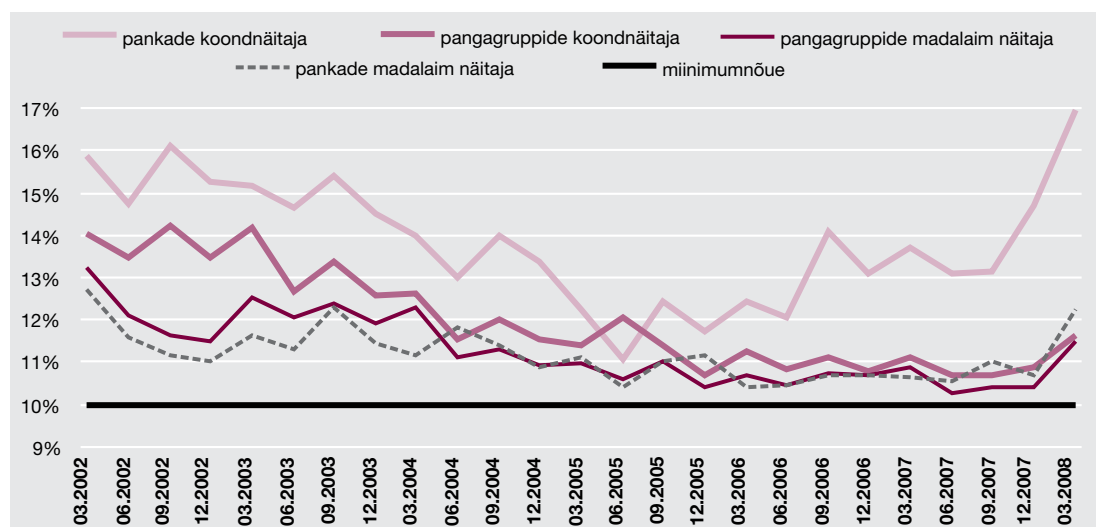
² Spetsiifilisi provisjone tehakse siis, kui on olemas objektiivsed põhjused arvamaks, et nõuet ei saada täies mahus tagasi.

Tabel 1. Riskivarade muutused pärast uue korra rakendamist

	12.2007	01.2008	02.2008	03.2008
Esimese taseme omavahendid	25,2	25,3	26,1	26,7
Teise taseme omavahendid	11,8	11,7	11,7	11,7
Mahaarvamised	1,6	1,6	1,6	1,6
Omavahendid kapitali adekvaatsuse arvutamiseks	35,3	35,4	36,2	37,0
Krediidirisk	233,9	204,5	204,2	203,1
Muud riskid	5,2	5,1	5,6	5,5
Operatsioonirisk		9,2	9,2	9,3
Kapitalinõuded kokku	239,1	218,8	219,0	218,2
Pangandussektori keskmine adekvaatsus	14,78	16,20	16,50	16,95
Madalaim adekvaatsuse näitaja	10,74	11,60	12,70	12,26

Tulenevalt uue korra rakendumisest on krediidiriskiga kaalutud riskivarade osakaal riskivarade koondmahus vähenenud 97%lt 93%le. Võrreldes viimaseid varasema süsteemi järgi arvatud krediidiriskiga kaalutud riskivarasid esimeste uue raamistiku järgi arvatutega vähenesid krediidiriskiga kaalutud riskivarad uues raamistikus 12,5% võrra. Lõplikuks erinevuseks uue ja vana raamistiku järgi arvatud riskivarade vahel – pärast operatsiooniriski katmiseks arvatava kapitalinõude lisamist – kujunes 8,5%.

Pankade omavahendid on vaatlusalusel perioodil suurenenud esimese taseme omavahendite kasvu toel. Suuremad pangad on kogu eelmiste perioodide jaotamata kasumi omavahendite hulka arvanud ning täidavad praeguse seisuga kapitali adekvaatsuse nõude varuga. Pangasektori keskmine kapitali adekvaatsus oli märtsi lõpus 16,95%, mis on viimase seitsme aasta kõrgeim näitaja. Pangagruppide vastav näitaja oli 11,6%, mis on võrdlemisi sarnane varasemate perioodide näitajatega (vt joonis 7).

Joonis 7. Pankade ja pangagruppide kapitali adekvaatsus

Kuna suuremad pangad arvasid eelmiste perioodide jaotamata kasumi käesoleva aasta esimese kvartali lõpuks omavahendite hulka, võib pangasektori keskmine kapitali adekvaatsuse määr järgnevatel perioodidel alaneda. Samas võib pankade praeguse hea kapitaliseerituse ning laenumahu aeglustuva kasvu põhjal eeldada, et pankadel on piisavalt omavahendeid, et kapitali adekvaatsuse nõuet ka järgnevatel perioodidel täita. Siinkohal

tuleb rõhutada, et tugev kapitalipositsioon ja piisav likviidsus on üks olulisemaid tingimusi finantsstabiilsuse kindlustamiseks.

Kui Eestis tegutsevad suuremad krediidiasutused hakkavad krediidi- ja operatsiooniriski kapitalinõuete arutamiseks rakendama keerulisemaid meetodeid, peaksid kapitalinõuded veelgi enam vähenema.

VIIVISLAENUDE TUGEVUSANALÜÜS JA PANKADE KAPITALISEERITUS

Pangasektori tugevuse hindamiseks viis Eesti Pank läbi viivislaenude mõju analüüsi.

Tugevusanalüüsiks kasutatavas ökonomeetrilises mudelis valiti viivislaene mõjutavateks makroteguriteks laenuintressimäär, nominaalne majanduskasv ning eelmise perioodi viivislaenude osakaal.

Intressimäär näitab otseselt laenuteenindamise kulukust ning intressimäära kasvades viivislaenude hulk kasvab. Nominaalne majanduskasv kajastab tsüklilist tööpuudust ja inflatsioonisurvet. Lisaks on nominaalse SKP kasvuga seotud ka nominaalne palgakasv, mis iseloomustab majapidamiste laenuteenindamisvõimet. Eelmise perioodi viivislaenude osakaal kaasati protsessi autoregressiivset olemust silmas pidades ning see komponent hõlmab vähemalt osaliselt ka refinantseerimisega vähendatud viivislaenuid.

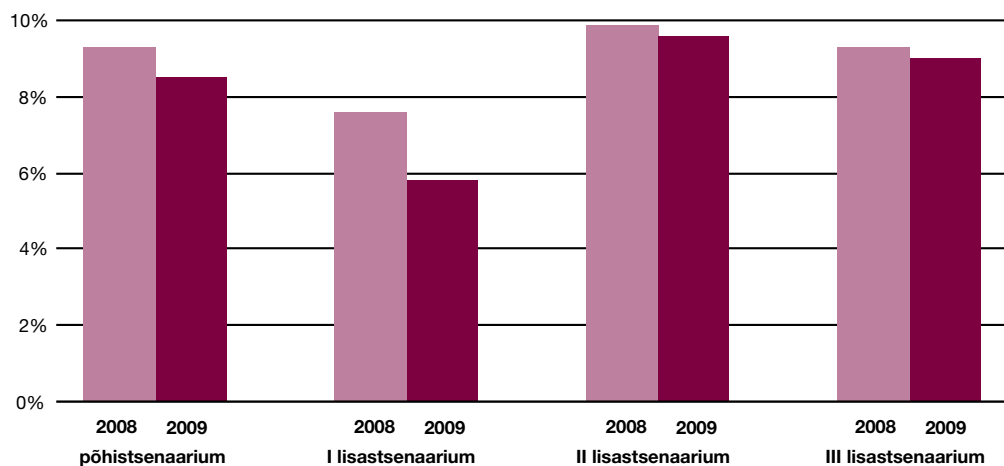
Hindamisperioodiks on 2000. aasta I kvartal kuni 2008. aasta I kvartal, kuna laenutoodete struktuur ja omadused on palju muutunud. Seetõttu

pakuvad laenude aegrea varasemad väärtused hilisemate vaatlustega võrreldes oluliselt erinevat kvalitatiivset (ökonomeetrilise hindamise seisukohalt ka kvantitatiivset) informatsiooni. Hindamisviisina kasutati kaalutud vähimruutude meetodit.

Läbiviidud tugevusanalüüsi põhimõtted sarnanevad varasematel perioodidel tehtud analüüside omadega. Hinnatud mudeli parameetritega mängiti läbi nii Eesti Panga majandusprognooosi põhistsenaarium kui ka kolm lisastsenaariumi (vt joonis 8).³ Seetõttu ei saa esitatud tugevusanalüüsi puhul eeldada ka väga suuri kõikumisi – ei viivislaenude osakaalus, mahus ega ka kapitali adekvaatsuse määras.

Põhistsenaariumi kohaselt suureneb **viivislaenude** osakaal laenuportfellis 2008. aasta lõpuks 1,5%ni ja 2009. aastal 2,2%ni. **Esimese lisastsenaariumi** puhul, mis on kevadprognooosi lisastsenaariumidest negatiivseim, suureneb viivislaenude suhtarv 2008. aasta lõpuks 2,6%ni ning 2009. aasta lõpuks 3,1%ni.

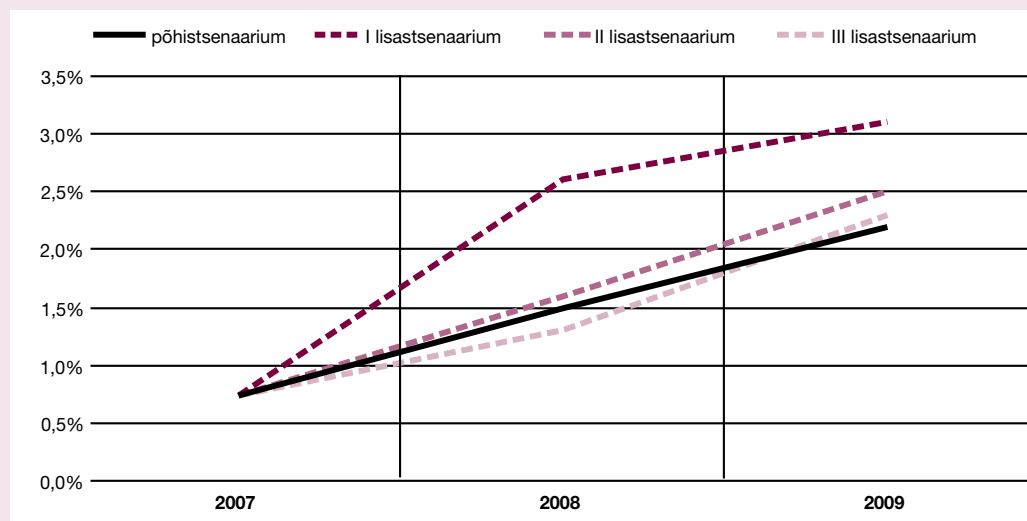
³ Esimene lisastsenaarium kirjeldab korrigeerimise sisenõudluses. Teine lisastsenaarium on positiivne stsenaarium, kus eeldatakse ekspordivõimekuse realiseerumist koos maailmamajanduse uue kasvutsükliga 2009. aastal. Kolmas lisastsenaarium kirjeldab palga- ja hinnaspiraaliga realiseeruvat olukorda.

Joonis 8. Laenumahu kasv erinevate stsenaariumide järgi

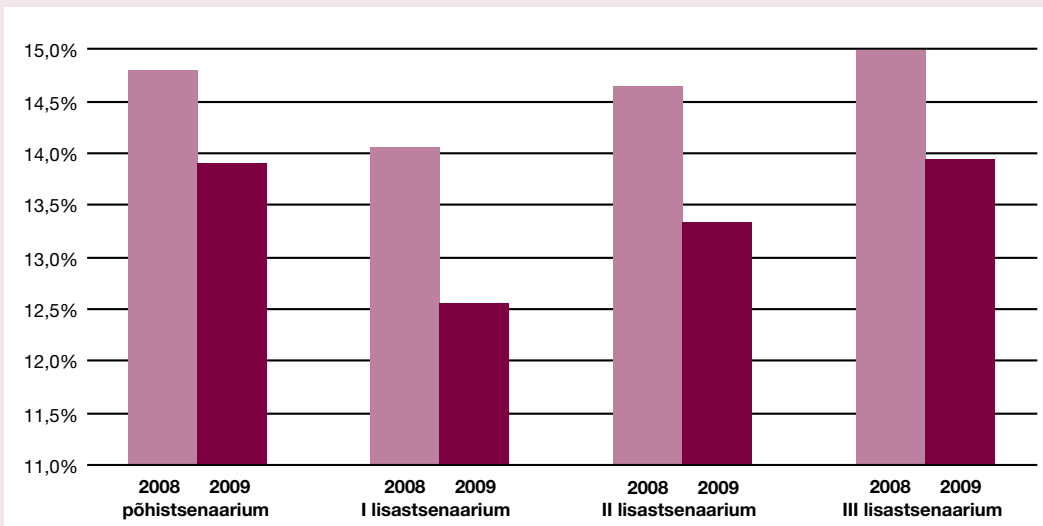
Teise lisastsenaariumi puhul on viivislaenude areng võrdlemisi sarnane põhistsenaariumis tooduga: 2008. aasta lõpuks on viivislaenude osakaal laenuportfellis 1,6% ja 2009. aasta lõpuks 2,5%.

Kolmanda lisastsenaariumi põhjal 2008. aasta jooksul viivislaenude osakaal oluliselt veel ei kasva. Need moodustavad laenuportfelist 1,3%. 2009. aastal aga majandusolukord halveneb märgatavalt ning viivislaenude osakaal suureneb 2,3%ni.

Joonis 9. Üle 60 päeva viivises olevate laenude osakaal laenuportfellis erinevate stsenaariumide järgi

Joonis 10. Kapitali adekvaatsus erinevate stsenaariumide järgi

Tulenevalt pankade tugevast kapitaliseeritusest 2007. aasta lõpus ei tule pangasektoril ei põhi- ega ka lisatsenaariumide korral tehtud eeldusi arvestades **kapitali adekvaatsuse nõude** täitmisega probleeme. Tugevusanalüüsi tulemusi

mõjutab oluliselt ka uue kapitali adekvaatsuse raamistiku rakendumine. Uus raamistik omavahenditele mõju ei avaldanud; küll aga vähenes märgatavalt riskivarade maht.

Likviidsus

Rahastamine

Kuigi laenuportfellide kasvutempo aeglustus vaa- deldaval perioodil, ei piisanud hoiuste mahu kasvust siiski pankade **hoiuste-laenu vahelise rahastamislohe** vähenemiseks (vt joonis 11). Seega tuli pankadel taas kaasata täiendavaid ressursse emapankadelt.

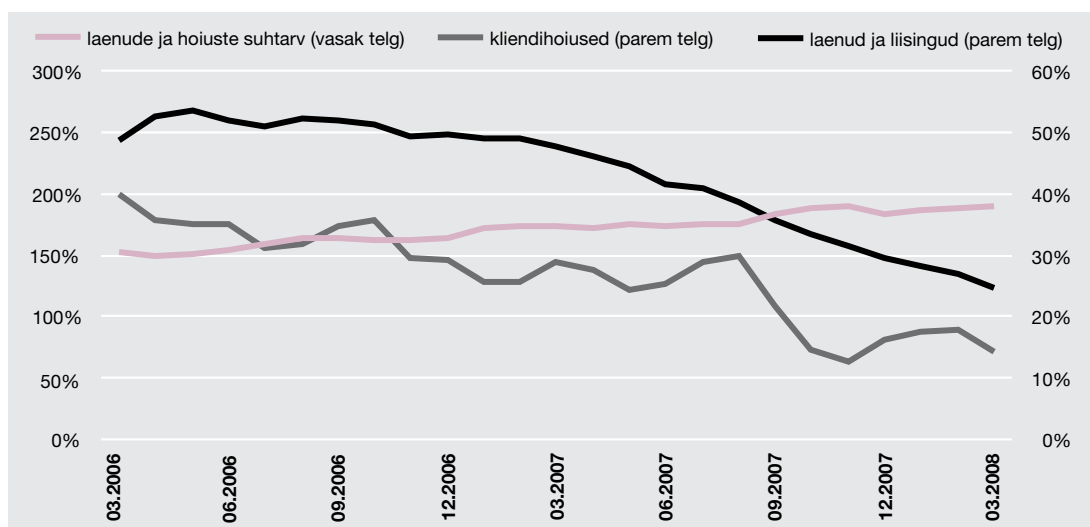
2008. aasta I kvartali lõpus pärines ligi pool pankade omavahenditele lisaks kaasatud 298 miljardist kroonist välismaistelt **institutsionaalsetelt rahastajaltelt**. Välisrahastamise struktuur ei ole viimasel poole aasta jooksul kuigivõrd muutunud. Valdav osa on

saadud emapankadelt laenu- ja hoiustena. Võlakirjade emissiooni teel hangitud ressursi osakaal on viimase kahe kvartali jooksul pankade koondarvestuses veelgi taandunud. Võlakirjakohustuste osakaal kõigis kohustustes on langenud alla 6%, ning võlakirjakohustustest moodustab endiselt suurema osa varem kaasatud pikaajaline ressurss.

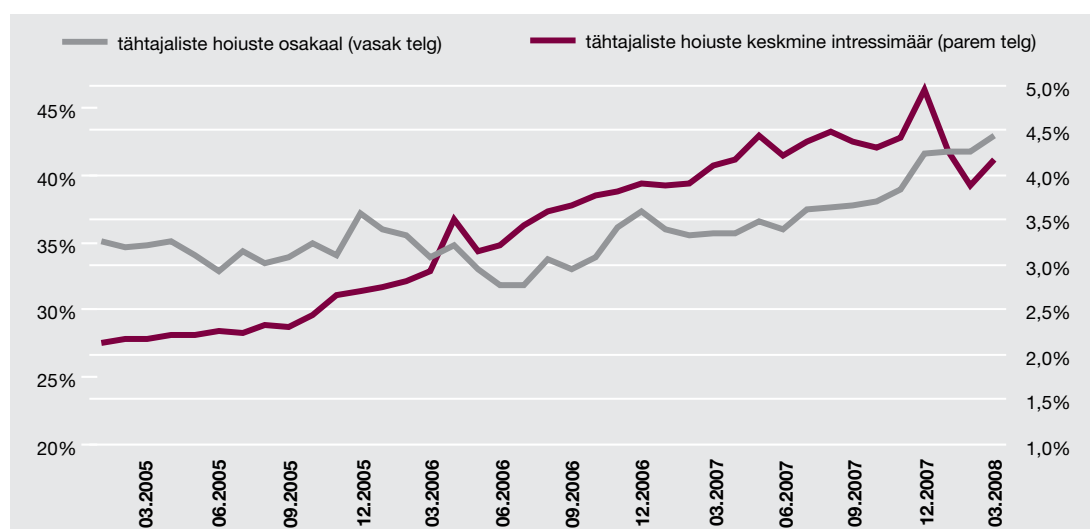
Tulenevalt laenuportfellide aeglustunud kasvust ning Basel II põhineva riskihindamise raamistiku rakendamisest alates 2008. aastast ei ole pangad viimastes kvartalites pidanud suures mahus täiendavaid **allutatud vahendeid** kaasama. Nii oli allutatud kohustuste osakaal pankade kohustustes taandunud 2008. aasta I kvartali lõpuks alla 4%.

Emapangad on siinsetele pankadele edastanud vahendeid jätkuvalt pankade endi võimalustega võrreldes soodsama hinnaga (arvestades nt krediidireitingute erinevust). Samas on kliendihoiuste hulgas **tähtajaliste hoiuste osakaal** veelgi kasvanud (vt

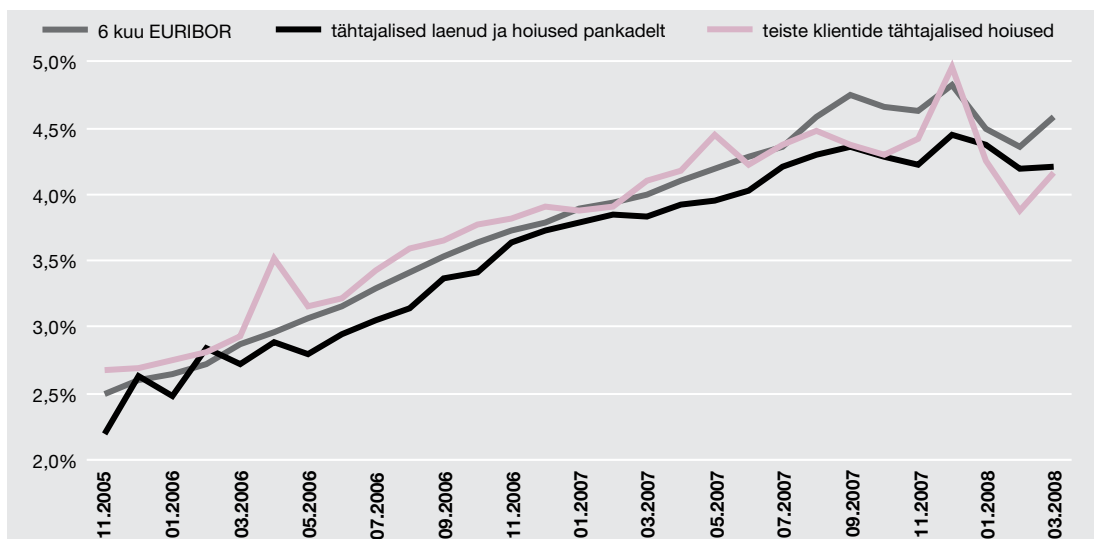
joonis 12). See kajastub ka pankade kasumlikkuses (vt ka Kasumlikkus), kuivõrd tähtajaliste hoiuste hind on nõudmiseni hoiuste omast tunduvalt kõrgem (vt joonis 13).

Joonis 11. Laenude ja hoiuste suhtarv ning laenu-, liisingu- ja hoiusemahu aastakasv

Joonis 12. Tähtajaliste kliendihoiuste keskmine intressimäär ja osakaal hoiuste kogumahu

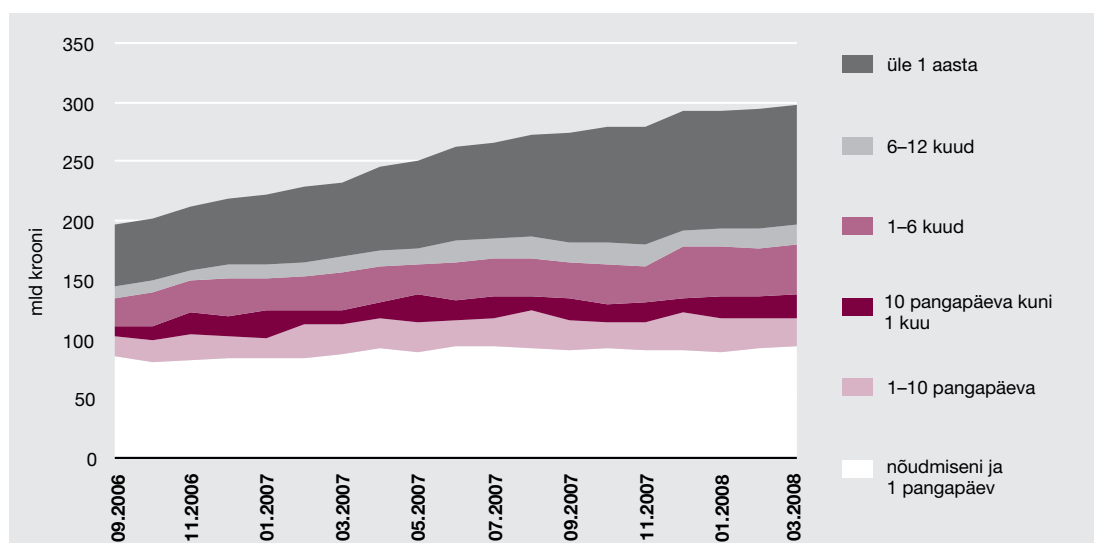

Joonis 13. Kuu jooksul kaasatud ressursside keskmine intressimäär ja kuue kuu EURIBOR

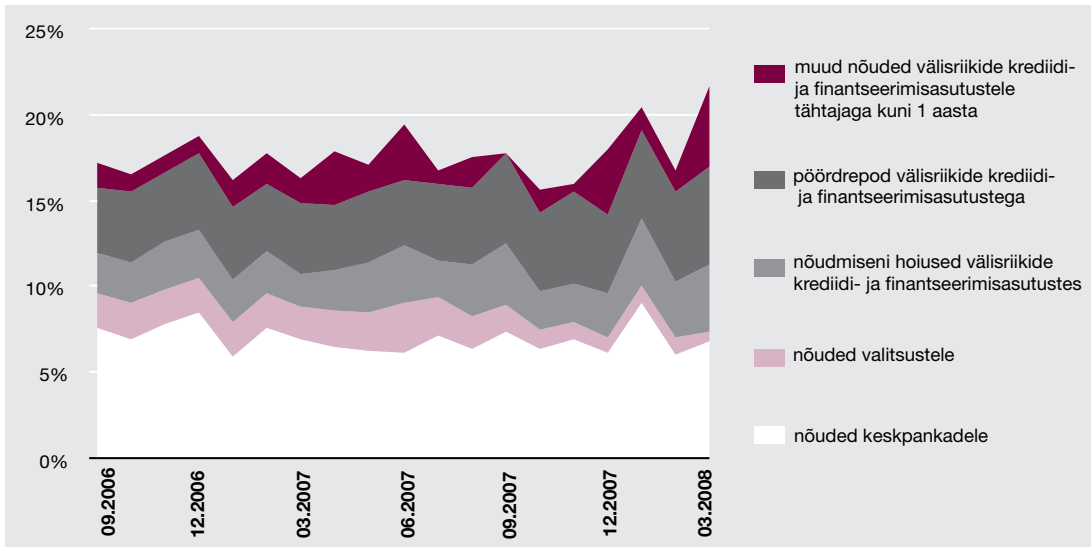
Likviidsed varad

Pärast suuremat grupisestest rahastamisskeemide muutust 2006. aastal ei ole pankade likviidsete varade struktuur nii ulatuslikult enam muutunud (vt joonis 14).

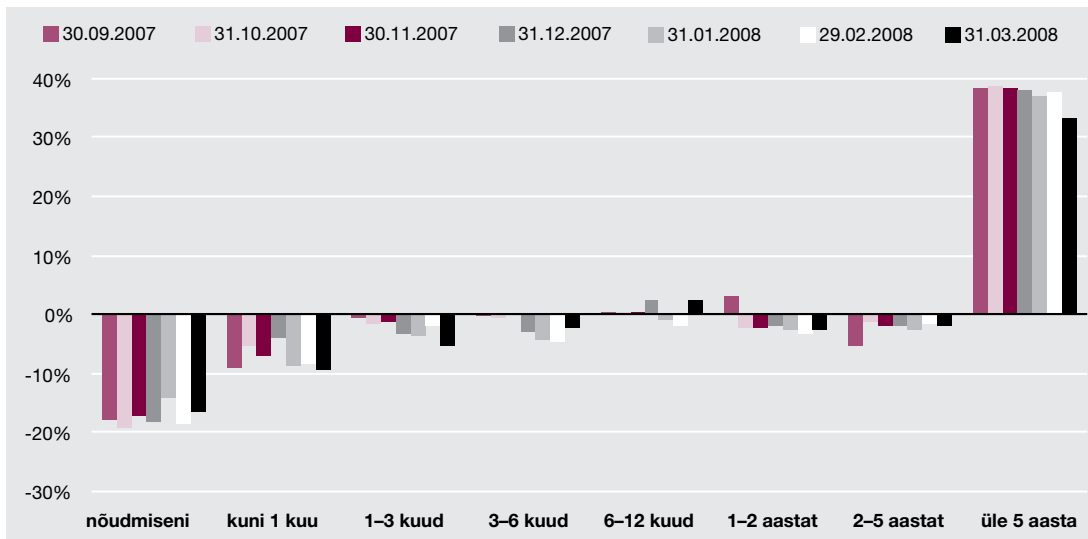
Tähtajaliste kohustuste osakaalu kasvades on viimastes kvartalites mõnevõrra suurenenud pankade lühiajaliste kohustuste kaetus lühiajaliste nõuetega (vt joonis 15). Pankade kuni kahepäevased kohustused ületavad sama tähtajaga nõudeid siiski ligi 60 miljardi krooni võrra (vt joonis 16).

Joonis 14. Pankade bilansiliste kohustuste struktuur järelejäänud tähtaegade lõikes

Joonis 15. Kõrgema likviidsusega varade osakaal pankade koguvarades

Joonis 16. Pankade nõuete ja kohustuste tähtajalised netopositsioonid (% koguvarast)

Märtsis vähenes pikema kui viieaastase tähtajaga nõuete ülekaal sama tähtajaga kohustuste suhtes. See oli peamiselt tingitud grupisisestest ressursside ümberpaigutamisest.

Pangasektori esmast likviidsusriski aitab maandada Eestis 2006. aasta 1. septembril 15%ni tõstetud likviidsete varade osakaalu nõue¹. Miinimumnõudest hoolimata on aga keerulises turuolukorras iseäranis oluline, et turuosalisel säilitaksid piisavad likviidsuspuhvrid.

Arvestades nõudmiseni hoiuste kahanenud, kuid siiski kõrget osakaalu pankade kohustustes ning siinsete pankade järjest suuremat sõltuvust emapankade likviidsusjuhtimisest, **sõltub Eestis tegutsevate pankade likviidsusrisk endiselt suuresti emapankade võimest ja tahtest siinsetele pankadele vahendeid edastada.**

Kasumlikkus

Pankade kasumlikkust on mõjutanud ressurssihindade kallinemine, majandustsükli faasi muutusega kaasnev nõuete allahindluste kasv ning ebasoodne areng finantsturgudel.

2008. aasta I kvartali puhaskasum ületas nii pankade kui ka pangagruppide arvestuses (vastavalt 1 mld ja 2,1 mld krooni) vaid napilt kahte kolmandiku eelneva kvartali kasumist. Nelja viimase kvartali arvestuses oli **pankade kasum üle 7,2 miljardi ning pangagruppide oma üle 10,4 miljardi krooni**. Vaatamata I kvartali nõrkadele tulemustele püsis

omakapitali tulukus viimase nelja kvartali koondarvestuses siiski veel küllaltki kõrge ehk 27% (vt ka tabelid 2 ja 3).

Esimese kvartali tagasihoidlikumad kasumlikkuse näitajad on tingitud mitme ebasoodsa teguri koostmõjust. Laenumahu kasvu rahastamiseks on tulnud kaasata ressursse senisest kallima hinnaga, mida ei ole suudetud klientidele edasi anda (vt joonis 17). Intressitulu kasvas pankade arvestuses kvartaliga ligi 6%, intressikulu aga umbes 11%; pangagruppide vastavad näitajad olid 5% ja 13% (vt joonised 18 ja 19).²

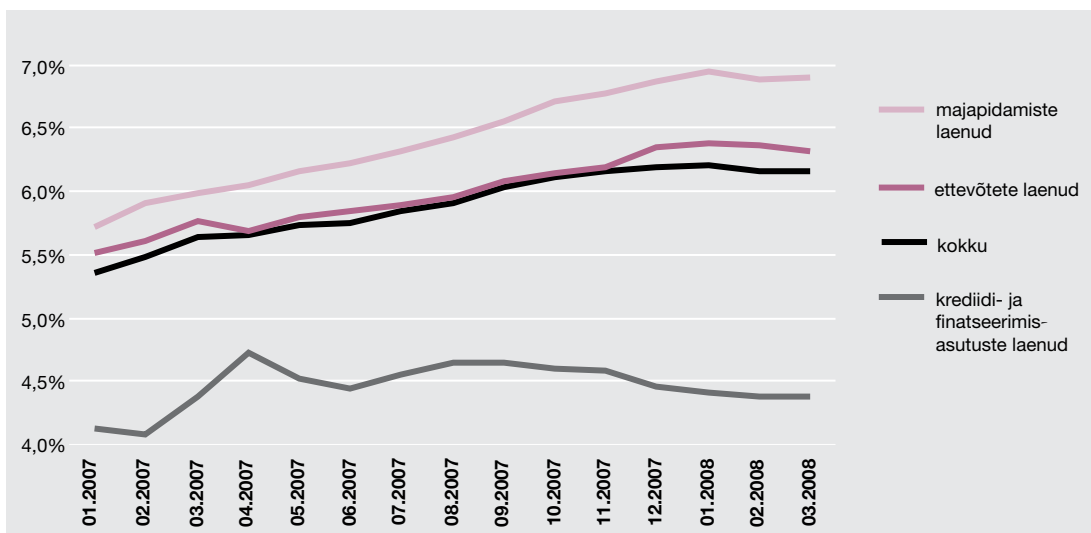
Peale puhta intressitulu vähenemise on finants- ja turuareng mõjunud ebasoodsalt ka pankade kauplemis- ning **teenustasutuludele**.

Majandustsükli faasi muutumine on toonud oodatult kaasa **laenude allahindluste mahu kasvu**. Kuigi pankade arvestuses varade netoallahindlused I kvartalis isegi vähenesid, kasvasid need pangagruppide arvestuses eelneva kvartaliga võrreldes enam kui poole võrra ning 2007. aasta I kvartaliga võrreldes enam kui kaks ja pool korda (vt joonis 20). Allahindluste mahu kasv viitab ühest küljest krediidiriski suuremale realiseerumisele, mis on majandustsükli faasi muutuse tõttu ootuspärane, ning teisalt pankade jätkuvalt konservatiivsele allahindluspoliitikale.

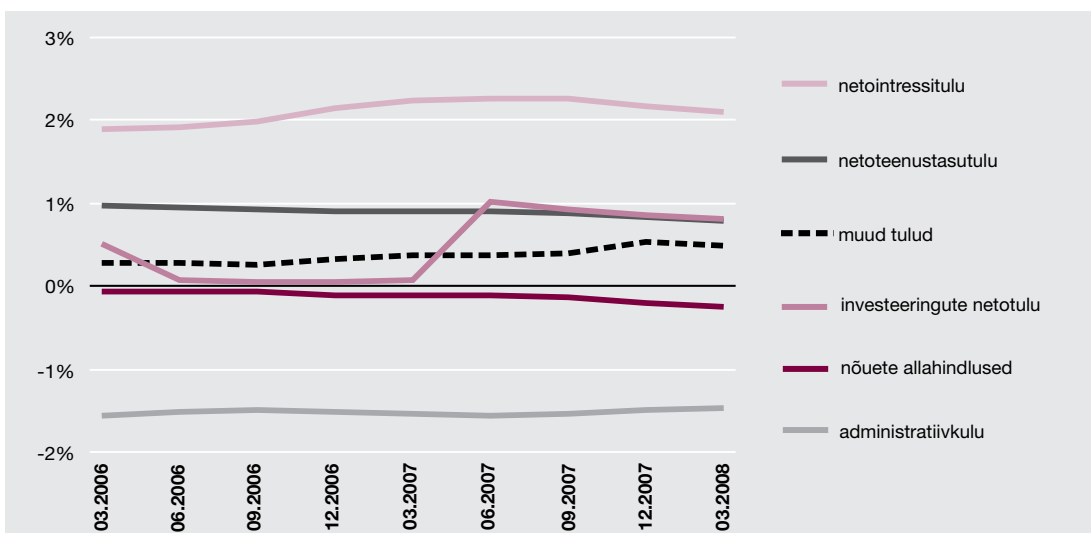
Tulude vähenemisele saavad pangad vastata kulude kokkuhoiuga. Kuigi 2008. aasta I kvartalis olid pankade halduskulud 2007. aasta viimase kvartaliga võrreldes ligi 4% ja pangagruppide halduskulud

¹ Kohustusliku reservi nõue kehtib nii krediitiasutustele kui ka Eestis tegutsevatele krediitiasutuste filiaalidele. Nõude kohaselt tuleb krediitiasutusel hoida Eesti Panga vastaval arvelduskontol kuu keskmisena vahendeid 15% ulatuses arvestusbaasist, kuhu kuuluvad krediitiasutuse bilansilised kohustused (v.a residentsete krediitiasutuste ja keskpanka ees) ning osaliselt ka väljastatud finantsgarantiid. Krediitiasutus, kes on sõlminud Eesti Pangaga lepingu, võib kohustusliku reservi nõuet kuni 50% ulatuses täita ka Eesti Panga poolt aktsepteeritavate välisvaradega.

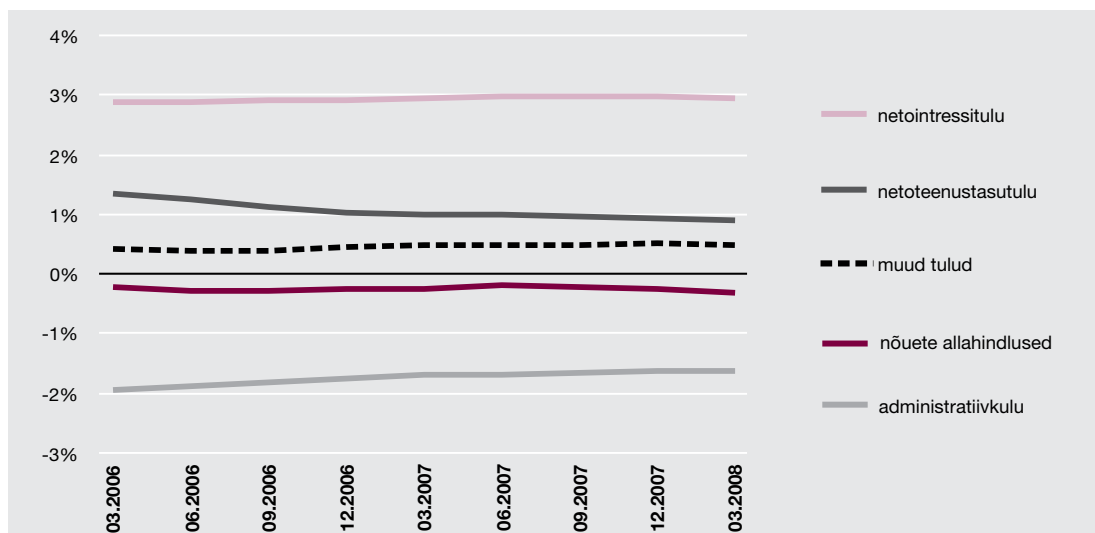
² Pankade koondarvestuses oleks kohustuste suhtes tegelikult umbes 0,25 protsendipunkti kõrgem ressurssihind, mida ei oleks suudetud klientidele edasi anda, kahandanud kasumit ligi 10% võrra.

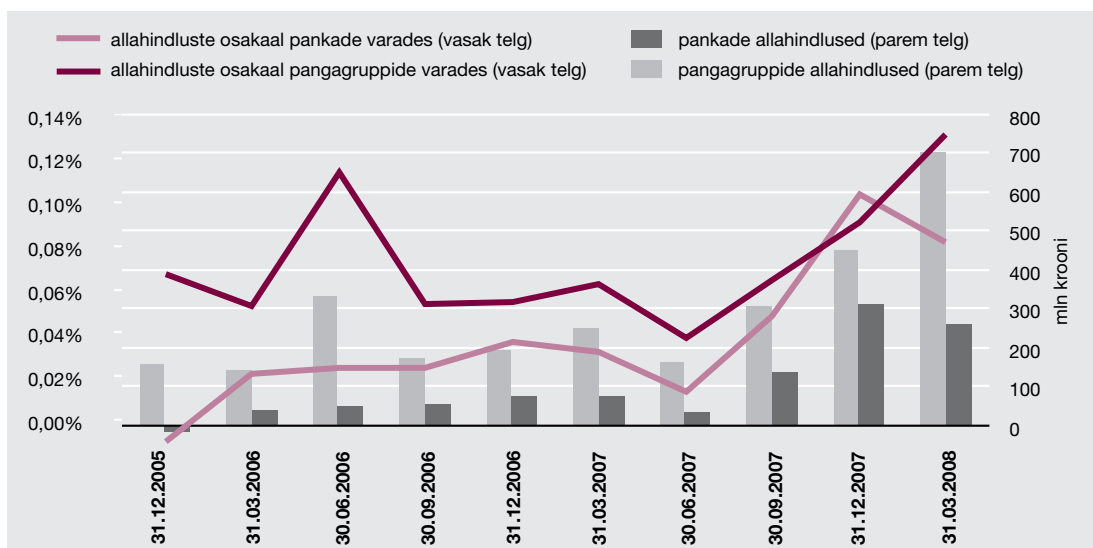
Joonis 17. Pangalaenude jääkide keskmised intressimäärad

Joonis 18. Pankade tulud ja kulud liigiti (% koguarast nelja viimase kvartali koondarvestuses)

Joonis 19. Pangagruppide tulud ja kulud liigiti (% koguarast nelja viimase kvartali koondarvestuses)

Joonis 20. Pankade ja pangagruppide nõuete allahindlused

ligi 6% madalamad, tulenes see siiski suurel määral sesoonsetest teguritest. Nimelt võetakse aasta viimases kvartalis arvesse ka töötajate tulemustasud. Kuigi viimase nelja kvartali arvestuses on pangad suutnud hoida kulude kasvu varade omast aegla-

sema, ei ole sellest siiski piisanud varadelt teenitud tulude vähenemise neutraliseerimiseks. Seetõttu I kvartalis pankade ja pangagruppide kulude ja tulude suhtarvud suurenesid (vt tabelid 2 ja 3).

Tabel 2. Pankade kasumlikkus viimase nelja kvartali koondarvestuses

	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007	III kv 2007	2007	I kv 2008
Varade tulukus	2,0%	1,7%	1,8%	2,8%	2,7%	2,6%	2,4%
Omakapitali kordaja	9,9	10,7	10,7	10,6	10,5	10,5	10,4
Omakapitali tulukus	21,1%	19,9%	21,3%	32,5%	31,2%	30,2%	27,0%
Kulude ja tulude suhtarv	45,6%	46,6%	45,1%	35,8%	35,9%	35,1%	36,4%

Tabel 3. Pangagruppide kasumlikkus viimase nelja kvartali koondarvestuses

	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007	III kv 2007	2007	I kv 2008
Varade tulukus	2,3%	2,2%	2,2%	2,3%	2,3%	2,3%	2,1%
Omakapitali kordaja	10,5	12,2	12,5	12,8	12,9	13,0	12,9
Omakapitali tulukus	24,2%	26,3%	27,4%	29,7%	29,4%	29,3%	27,0%
Kulu-tulu suhtarv	45,7%	42,1%	40,9%	39,7%	39,5%	38,8%	39,6%

Pankade edasise kasumlikkuse seisukohast on jätkuvalt tähtis, millise hinnaga neil õnnestub täiendavaid ressursse kaasata. Ressursi hind sõltub üldistest rahaturuhindadest ja ka ettevõttespetsiifilisest täiendavast riskihinnast. Seega – arvestades välisvahendite kõrget osakaalu siinsete pankade ressurssides – sõltub Eestis tegutsevate pankade ressursi hind suurel määral nii emapankade kaasatava ressursi hinnast kui ka hinnast, millega nad Eesti tütarpankadele ressursse edastavad. Tähtsajaliste hoiuste osakaalu suurenedes on samas kasvanud klientidelt hoiustena kaasatud ressursi hind.

Kuigi valdav osa Eestis tegutsevate pangagruppide väljastatud pangalaenudest on ujuva intressimääraga, mis võimaldab baasintressimäära muutudes

küsida kliendilt laenu eest kõrgemat hinda, ei puuduta see panga eripäradest tulenenud ressurssihinna kasvu. Eeldatavasti on pangad ressurssihinna kasvu puhul huvitatud klientidelt kõrgema riskihinna küsimisest, kuid seda pärsib püsivalt tugev konkurents. Pealegi suurendaks kõrgema riskisusega klientide/projektide rahastamine krediidiriski realiseerumisel kahjukandmise tõenäosust.

Samas tuleb aga arvestada, et pankade senise küllaltki suure kasumlikkuse vähenemine on majanduskeskkonna muutudes ootuspärane. Ujuva intressimääraga laenude kõrge osakaal laenuportfellis vähendab pankade intressiriski. Siinsete pankade tegevus põhineb traditsioonilisel pangandusmudelil, mis on hoidnud kauplemistegevusest tuleneva

riski mõõduka. Varasem konservatiivne allahindluspoliitika on vähendanud ka krediidiriski realiseerumise mõju.

Tulevase kasumlikkuse seisukohalt on samuti oluline pankade võime reageerida tulude vähenemisele kulude kokkuhoiuga. Esimesi samme selles suunas on juba astunud, kuid kulude piiramise mõju peaks prognoositava varade kasvu puhul avalduma märksa pikema aja jooksul.